

VOKALSOLISTERNE VED UROPFØRELSEN AF »ELVERSKUD«, 1854

Sten Høgel

I 1966 udgav Musikhøjskolens Forlag et klaverpartitur til Niels W. Gades »Elverskud«. I forordet til denne udgave skriver Gerhard Schepelern om solisterne ved uropførelsen af dette værk: »Hr. Oluf blev sunget af Opera-sangeren Chr. Hansen, men hvem de to Damer var, har det ikke været muligt at opklare«.

I de forløbne år har jeg af og til spekuleret på, om ikke dette spørgsmål lod sig løse. Da jeg fornylig i anden forbindelse undersøgte forrige århundredes sangerelite i Danmark, kom svarene dumpende af sig selv.

Uropførelsen fandt sted d. 30. marts 1854 under ledelse af komponisten, *Niels W. Gade*, og under medvirken af Musikforeningens kor og orkester.

Elverkongens datter blev sunget af *Louise Sahlgreen* (1818-91). Hun var uddannet af to italienere, nemlig syngemester Giuseppe Siboni og Paolo Sperati, der 1841-50 var kapelmester ved den italienske opera på Hofteatret. Hun var operasangerinde ved Det kgl. Teater, men nåede ikke primadonnæværdigheden på grund af sit udseende: »hun var lille og lavbenet, bred af Vækst med et alt for stort Ansigt, hvori et Par livfulde Øjne lyste«. Altså ikke just nogen elverpigeapparition. Men nu stemmen: Den var »en fyldig, høj og blød Sopran«, hvis »haarfine Renhed og fuldkomne Egalitet viste sig i Glans i Donna Elviras Es-Dur-Arie i »Don Juan«. Teknikken var betydelig, og hendes Styrke laa i det rent musikalske, i det hun med sikkert Øre førte Stemmen som et Instrument. Da hun ogsaa kunde synge Altpartier, bidrog dette til, at hendes Repertoire blev meget forskelligartet«. Ved teatrets passionskoncerter i Frue Kirke var hun en flittigt anvendt solist atten år i træk (1851-69), idet hendes stemme »fortrinligt« egnede sig til kirkerummet.

I Musikforeningen var hun en hyppig og skattet gæst 1843-66. Hun medvirkede ved over 100 koncerter i et stort repertoire, der ogsaa omfattede lieder og romancer. Hun blev der »den første Dryade (»Dryadens Bryllup«) og Elverkongedatter«.

Moderen blev sunget af *Josefine Zinck* (1829-1919), operasangerinde ved Det kgl. Teater. Hun var elev af Peter Schram og Carl Helsted. Stemmen var »en meget fyldig og omfangsrig Alt; det morede hende at synge begge Stemmer i en Duet for Sopran og Bas af »Elskovsdrikken«, og udenforstaaende troede, at der var to om det«. Hun må imidlertid ogsaa have kunnet

syngte egalt, når hun ønskede det. Da hun en kort tid tog undervisning i London hos Jenny Linds sanglærer, Manuel Garcia, skal han have sagt, »at han ikke kunde forstaa, hvad en saa vel uddannet Sangerinde vilde lære hos ham«.

1869 medvirkede hun med held ved Gewandhaus-koncerterne i Leipzig. Af hendes righoldige operarepertoire kan nævnes Ortrud i førsteopførelsen af »Lohengrin« i Danmark 1870. Sin styrke havde hun i »det følelsesfulde forenet med Bevægelse og Patos«.

Som solist ved Musikforeningens koncerter (1851-71) var hun ligeså populær som Mad. Sahlgreen. Hun indførte her »Schuberts og Schumanns »Lieder«, der hidtil havde været saa godt som ubekjendte«. Heises sange uropførte hun i stort tal. Ved »kunstnerisk Selvstændighed og musikalsk-poetisk Opfattelse bragte hun noget nyt«. Femogtyve år gammel deltog hun »ved Førsteopførelsen af »Elverskud««.

Hr. Oluf blev *ikke*, som Gerhard Schepelern mener, sunget af Christian Hansen, men derimod af den legendariske *Peter Schram* (1819-95), i mere end 50 år operasanger og skuespiller ved Det kgl. Teater. Han var elev af Giuseppe Siboni, Henrik Rung og Manuel Garcia. Sidstnævnte så en verdenssanger i ham. Stemmen var »en pragtfuld Basbaryton«. Schram var især teatrets buffobas par excellence, men også en figur som Hans Sachs og seriøse basroller i tidens repertoire skal han have mestret.

Det er ikke en sanger af den type, man umiddelbart ville forvente at få at høre som Oluf. Men Peter Schrams stemme havde mange facetter: »Den havde peget mod Tenoren og bevarede længe en vis tenoragtig Højde eller ypperlig Falset«. Det lyriske mezza voce, der er så uundværligt i begyndelsen af balladen og i scenen ved elverhøj, var altså tilstede.

Schrams første opgave i Musikforeningen var forøvrigt et tenorparti, som han i hast overtog som følge af en sygdomsmedling. I de følgende 40 år var han den flittigst anvendte mandssanger ved foreningens koncerter. Om hans sang i Kuhlaus »Røverborgen« hedder det: »Stemmen kunde virke med en Blødhed, der vandt Hjerterne i Camillos »Jeg gjærne dør« og – i Musikforeningen – gjorde ham selvskreven som den første Oluf i »Elverskud««.

Det er musikhistorikeren *Carl Thrane* (1837-1916), der har skildret disse sangere i sine artikler i Dansk Biografisk Leksikon, København 1887-1905. Allerede som barn var Thrane stærkt optaget af musik, så det er i høj grad tænkeligt, at han har overværet uropførelsen af »Elverskud«. At han ofte har lyttet til disse kunstnere, viser de detaljerede karakteristikker.

Det er interessant, at Gade ved besættelsen af solopartierne i alle tre tilfælde valgte lyrisk-dramatiske stemmer. I vort århundrede er ikke mindst elverpigen og Oluf ofte blevet sunget af lyriske stemmer, hvorved værkets dramatiske side er blevet underbetonet. Men »Elverskud« er en »Ballade«,

hvor såvel det lyriske som det dramatiske må tilgodeses. Gennem valget af Louise Sahlgreen, Josefine Zinck og Peter Schram viste Niels W. Gade, at det netop var, hvad han tilstræbte.

Noter:

Carl Thranes artikler i Dansk Biografisk Leksikon, udgivet af C. F. Bricka, Kbh. 1887-1905, bd. XIV s. 554-55, bd. XV s. 293-97 og bd. XIX s. 315-17. Robert Neijendams og Torben Kroghs artikler i Dansk Biografisk Leksikon, Kbh. 1933-44, bd. XX s. 487-88, bd. XXIV s. 65-66 og bd. XXVI s. 477-78. V. C. Ravn: Musikforeningens Festskrift, Kbh. 1886, Anden Del s. 160. P. Hansen: Den danske Skueplads III, Kbh. 1893-96, s. 154. A. Aumont og E. Collin: Det danske Nationalteater, Kbh. 1809, Femte Afsnit: II s. 25. Gerhard Schepelern: Italienerne på Hofteatret, Kbh. 1976, II s. 419.